

nišom, kupola s vidljivim tragovima romanike (vrata i poprečni lukovi u unutrašnjosti). U doba tur. ratova na kupolu je dozidana promatračnica.

LIT.: Š. Batović, Nekoliko ilirskih antropomorfnih figura iz sjeverne Dalmacije, Arheološki vestnik (Ljubljana), 1955, 2, str. 233–246. — Isti, Predmeti osebnih oblika s područja Liburna, Radovi HJZ, 1960, 6–7. — I. Petricoli, Osvrt na ninske građevine i umjetničke spomenike srednjega i novoga vijeka, u knjizi: Povijest grada Nina, Zadar 1969. — P. Vezic, Starokršćanska arhitektura u Zadru i na zadarskom području, Godišnjak zaštite kulture Hrvatske, 1986, 12, str. 169. — Š. Batović, Liburnska grupa, u knjizi: Praistorija jugoslavenskih zemalja, Sarajevo 1987. — T. Marasović, Graditeljstvo starohrvatskoga doba u Dalmaciji, Split 1994. S. Ba.

ZAVALA, selo u Popovu polju, Hercegovina. Prvi se put spominje 1372. Od sklopa samostana Sv. Petra, spomenutoga 1525, očuvani su temelji manje jednobrodne predromaničke crkve longitudinalnoga tipa. Nađeni su ulomci sadam kamenih ploča s motivima pletene ornamentike. Crkvice (XI–XII. st.) pokazuje blisku srodnost s predromaničkom umjetnošću susjednoga Stona. — Na položaju Crkvište nalazi se skupina od 28 stećaka. Iznad sela, desno od puta prema Slanome, nalazio se srednjovj. grad Popovo (Popovski).

LIT.: M. Vego, Naselja bosanske srednjovjekovne države, Sarajevo 1957, str. 94, 140. — S. Tihic i D. Basler, Crkva sv. Petra u Zavali, Peristil, 1957, 2. — Š. Beslagić, Stećci, kataloško-topografski pregled, Sarajevo 1971. R.

ZAVRŠJE, srednjovj. gradić S od rijeke Mirne. Arheol. nalazi iz rim. doba. U srednjem vijeku u sklopu posjeda pazinske grofovije, a 1523. pripao je Veneciji, koja ga prodaje obitelji Contarini. Naselje je bilo utvrđeno; obrambene su građevine očuvane na JJ strani. Od vijugave gl. ulice odvajaju se uske uličice i natkriveni prolazi. Među zgradama koje su očuvale srednjovj. arhitektonske elemente ističe se kaštel-palača (poslije pregrađena). Kasnogotička crkva Sv. Marije pregrađena je u XVII. st., a odijeljeni romanički zvonik ima još kamene prsobrane. U riznici crkve čuva se gotička monstranca iz 1449. Župna crkva Sv. Ivana i Pavla iz 1792. pripada tzv. primorskoj skupini baroknih istarskih crkava. U unutrašnjosti se ističu dvije pale G. Dizianija iz 1758. i orgulje, rad G. B. Piaggia iz 1740. — Na groblju sela Cirkoti J od Završja nalazi se romanička kapela Sv. Prima i Felicijana s dva sloja zidnih slika (XIII. i XV. st.); kameni kip Majke Božje (poč. XV. st.) prenesen je iz crkve u župnu crkvu. — Z od Završja stoji jednobrodna, troapsidna romanička kapela Sv. Jurja sa zvonikom nad jugoist. apsidom.

LIT.: G. Caprin, Istria nobilissima, II, Trieste 1905. — Inventario degli oggetti d'arte d'Italia, V, Provincia di Pola, Roma 1935. — B. Marušić, Istarska grupa spomenika sakralne arhitekture s upisanom apsidom, Histria archaeologica, 1974, 1–2. — B. Fučić, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. — Horvat–Matejčić–Priatelj, Barok. R.

ZBORNİK ZA NARODNI ŽIVOT I OBIČAJE JUŽNIH SLAVENA, publikacija koju izdaje HAZU (od 1895). Objavljuje etnograf. i etnol. radove i građu o životu, običajima, vjerovanjima, folkloru i drugim obilježjima narodnoga života i stvaralaštva hrvatskog naroda kao i drugih slav. naroda. Već u drugoj knjizi (1897) objelodanio je A. Radić *Osnovu za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu*, prema kojoj je napisan niz enograf. monografija objavljenih u Zborniku ili očuvanih u rukopisu kao: *Bunjevci* (A. Sekulić), *Kastavština* (I. Jardaš), *Otok* (J. Lovretić), *Poljica* (F. Ivanišević), *Prigorje* (V. Rožić), *Samobor* (M. Lang), *Vrbnik* (I. Žic). Do sada je izašlo 50 svezaka Zbornika. Prvi je urednik bio I. Milčetić, a potom su urednicima bili A. Radić, T. Maretić, D. Boranić, M. Gavazzi, I. Rubić, B. Gušić, V. Žganec, Lj. Babić, F. Čulinović, A. Mohorovićić i M. Marković. M. Bać.

ZDENAC, ozidana jama u koju se hvata ili skuplja voda. U seoskome graditeljstvu zdence kopaju sami seljaci. Nadzemni dio bunara — grlo oblikuje se prema lokalnim graditeljskim značajkama (u obliku kocke, prizme) i od domaćega materijala. Kod javnih gradskih i samostanskih bunara, kao i kod zdenaca bogatih kuća grlo i konstrukcija nad njim često su bogato umj. oblikovani, osobito u doba baroka (Remete).

ZDENCI, selo S od Slavonskoga Broda. Na groblju je jednobrodna gotička crkva Sv. Petra s četverokutnim svetištem; ima šiljast trijumfalni luk, uske gotičke prozore i gotički kameni dovratnik s rustičnim profilacijama. Iznad gl. ulaza diže se drveni tornjić. Crkva je podignuta na posjedu Zdenačkih u XV. st.

LIT.: Slavonski i Bosanski Brod, Slavonski Brod 1956, str. 23. — D. Vukičević–Samaržija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986. A. Ft.

ZEČEVIĆ, Petar, slikar (Split, 2. III. 1807 – VIII. 1876). Učio kod dubrovačkoga slikara R. Martinija. Za F. Carraru slikao arheol. i pov. spomenike



ZAVRŠJE

(album akvarela u Arheološkome muzeju u Splitu). Naslikao nekoliko portreta istaknutih suvremenika (F. Carrara, J. Čobarnić, V. Marinović). Njegovi radovi, izuzevši krajolike u akvarelu, imaju više dokumentarnu nego lik. vrijednost.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački sitnoslikari, Prilozi – Dalmacija, 1950, str. 16. — K. Prijatelj, Tri splitska slikara iz XIX. stoljeća, Split 1952. — C. Fisković, Izgled splitskog Narodnog Trga u prošlosti, Peristil, 1954, 1, str. 76–89. — K. Prijatelj, Splitski slikari XIX. stoljeća (katalog), Split 1959. D. Kt.

ZEILLER, Jacques, franc. arheolog i povjesničar (Pariz, 21. III. 1878 – Saint-Michel-sur-Orge, 1962). Profesor na Sveučilištu u Fribourgu, direktor na Ecole des hautes études na Sorbonni. Bavio se klasičnom arheologijom i poviješću kršćanstva u rim. doba, poglavito na Balkanu i u Podunavlju. God. 1906. dolazi u Split, gdje s E. Hébrardom istražuje i

ZAVRŠJE, unutrašnjost crkve Sv. Marije

